

טז. וכן תהיה לנו -- שאצל כא"א מישראל יהיו הענין ד"עבד
ושמעון".

ובפרט כאשר נמצאים ב"עקבות משיחא". שיש ישנה ההבדלה ד"יהי
עקב תשמעון". "עיקב פי' לשון סוף, בעיקבות משיחא (סוף כל דרגין), תשמעון
ודא"י⁷⁰.

ואי -- "ושמר ה' אלקיך לך את הברית ואת החסד וגו'", עד לעיקר הענין
— שפסמימים את הזמן ד"עקבות משיחא", וזוהי לגאולה האמיתית והשלימה
ע"י משיח צדקנו.

וכל זה -- במהרה בימינו ממש, תיכף ומיד, כרגע כמימרא, ע"ד עבודת
התשובה -- הקשורה עם ט"ו באב, שענינו תיקון ושלמות הענינים הבלתי-
רצויים דט' באב, ע"י עבודת התשובה -- שהיא "בשעתא חדא וברגע חדא"⁷¹.

ויש לומר, שיהיו גם הביאור ב"ה הרמב"ם⁷² "הבטיחה תורה שסוף
ישראל לעשות תשובה בסוף גלותן" ויד הן נגאלין" -- דמכיון שעבודת
התשובה היא בשעתא חדא וברגע חדא, לכן, גם הגאולה הבאה על ידה היא
באופן ד"מיד הן נגאלין".

ולא המדרש עיקר אלא המעשה -- גאולה האמיתית והשלימה בפועל
ממש, למטה מעשרה טפחים, תיכף ומיד -- "מיד הן נגאלין".

* * *

יז. בנוגע לכללות הענין דחמשה עשר באב -- ישנה "קלאץ-קשיא".
שכרגיל, אין שמים לב לכך:

חמשה עשר באב הוא יו"ט נעלה ביותר -- "לא היו ימים טובים לישראל
חמשה עשר באב", ואין אומרים בו תחנון כו'. אמנם, בנוגע לענין של מעשה
בפועל -- הרי ההוראה היחידה שלוקחים מחמשה עשר באב היא, כאמור,
"מכאן ואילך דמוסיף יוסיף", "מחמשה עשר באב ואילך, דמוסיף לילות על
הימים לעסוק בחורה, יוסיף חיים על חייו", כמובא הפס"ד בשו"ע⁷³, ובשו"ע
אדמו"ר הזקן⁷⁴.

ובזה גופא -- באופן דמוסיף והולך, שכן, הטעם להוספה בלימוד התורה
מחמשה עשר באב ואילך הוא, "מתוך שהלילות מאריכין והימים מתקצרים",
ומכיון ש"לא איברי ליליא אלא לגירסא"⁷⁵, "צריך לעסוק בלימודו גם בלילה",
ובמילא, ככל ש"הלילות מאריכין" -- יש לנצל את ההוספה באריכות הלילה

(70) אה"ת ריש פירשת עקב, שם ס"ע הצא, ריש ע' תקד (בשם אה"ת), (71) זח"א קכט,
סע"א, (72) הל' תשובה פ"ז ה"ה, (73) רמ"א יו"ד סרמ"ו סכ"ג, (74) הל' ת"ת פ"ד
ס"ח, (75) עירובין טז, א, וראה רמב"ם הל' ת"ת פ"ג ה"ג, הל' ת"ת לאדרי"ז שם.

בלתי מוגה

כדי להוסיף עוד יותר בלימוד התורה בלילה.

ומכיון ש"גדול תלמוד שמביא לידי מעשה"⁷⁶, הרי מוכן, שע"י ההוספה בלימוד התורה נוסף גם בקיום המצוות, ובכללות — הוספה בכל ענינים טובים, שהתחלתם — "אין טוב אלא תורה"⁷⁷.

ונמצא, שענינו של חמשה עשר באב — (א) נמשך גם בימים שלאחריו, (ב) וכזה גופא — באופן דמוסיף והולך מיום ליום.

וביחד עם זה, מקשרים את העילוי דחמשה עשר באב עם מילוי הלבנה — "קיימא סיהרא באשלמותא" (כנ"ל בארוכה).

אמנם, בענין זה — הסדר הוא להיפך: (א) העילוי ד"קיימא סיהרא באשלמותא" הוא בחמשה עשר באב בלבד, ולא בימים שלאח"ז, (ב) יתירה מזה: בימים שלאח"ז, לא זו בלבד שאין בהם העילוי ד"קיימא סיהרא באשלמותא" כמו בחמשה עשר באב, אלא אדרבה — מיום ליום פוחתת ומתמעטת הלבנה, עד שנעלמת לגמרי!

וא"כ, נשאלת שאלה פשוטה: כיצד יתכן שדוקא כאשר העבודה צריכה להיות באופן דמוסיף והולך מיום ליום בכל עניני טוב — פוחת והולך אור הלבנה מיום ליום?!

ועד עתה לא מצאתי שמישהו יתעכב על שאלה זו!

אמנם, ידוע הכלל ש"דברי תורה עניים במקום אחד ועשירים במקום אחר"⁷⁸, כלומר, כודאי יש בחורה ביאור והסבר לדבר, יש צורך רק לחפש ולמצוא כו': ובלשון חז"ל⁷⁹: "כי לא דבר ריק הוא מכס, ואם דבר ריק הוא — מכס... שאין אתם יגיעין בו", וכדלקמן.

יח. ויובן בהקדם שאלה זו בנוגע לכל חורש וחורש:

במצבה של הלבנה כאשר אינה במילואה — ישנם ב' אופנים: (א) מלמטה למעלה — ממולד הלבנה עד למילואה בט"ו בחורש, שמיום ליום הולך ומוסיף אור הלבנה, (ב) מלמעלה למטה — ממילוי הלבנה בט"ו בחורש עד לסיום החורש, שמיום ליום פוחת והולך אור הלבנה, עד שמתעלם לגמרי, ברגע שלפני המולד.

והנה, מכיון שישראל מונין ללבנה מפני שדומין ללבנה⁸⁰, וכפי שאומרים בקידוש לבנה⁸¹: "שהם עתידים להתחדש כמותה" נכפי שידוע גם

(76) קידושין מ. ב. וש"נ. וראה רמב"ם שם ה"ג הל' ת"ח לאדה"ז שם ס"ג. (77) אבות פ"ו מ"ג. (78) ברייתא דל"ב מדות טו. וראה ירושלמי ר"ה פ"ג סה"ה. תורה אלא — כריתות יר. סע"א. (79) ירושלמי שבת פ"א סה"ד. וש"נ. (80) ראה סוכה כט. א. ב"ר פ"ו, ג. אוה"ת בראשית ד, ב. ואלף. וככ"מ. (81) סנהדרין מב. א. רמב"ם הל' ברכות פ"י ה"ז.

איש פשוט שקידש את הלבנה כמוצאי ח"ב, ואמר "שהם עתידים להתחדש כמותה", כלומר, למרות שנמצאים בחשכת הלילה, חשכת הגלות, מ"מ, "הם עתידים להתחדש כמותה", כמו הלבנה שהולכת וגדלה מיום ליום, עד למילוי הלבנה, "קיימא סיהרא באשלמותא" — מובן, שכ' מצבים אלו, מלמטה למעלה ומלמעלה למטה, צריכים להיות וישנם בעבודתם של ישראל.

ולכאורה, תמוה ביותר:

בשלמא בנוגע לחציו הראשון של החודש, מובן, שסדר העבודה הוא באופן שמיום ליום הולך ומוסיף באור; אמנם, בנוגע לחציו השני של החודש — כיצד יתכן לומר שלאחרי שיהודי הגיע לשלימות העבודה, "קיימא סיהרא באשלמותא", תהי' עבודתו באופן דפוחת והולך? ... עבודתו של יהודי צריכה להיות באופן ד"מעלין בקודש", ועאכ"כ — "לא מורידין" ח"ו!

ומכיון שכן, בהכרח לומר שישנו חילוק בין העדר מילוי הלבנה בחציו הראשון של החודש לחציו השני של החודש — שכחציו הראשון של החודש, העדר מילוי הלבנה הוא ענין של חסרון, היינו, שעדיין לא נשלם אור הלבנה, וצריך להעלות ולהוסיף באור, אבל בחציו השני של החודש, העדר מילוי הלבנה אינו ענין של חסרון ח"ו, אלא אדרבה — ענין של מעלה.

יט. והביאור כזה — ע"פ דברי הגמרא⁸² בנוגע לכללות הענין דמיעוט הלבנה: "לכי ומעטי את עצמך", ודוגמתו בעבודתם של ישראל — "כי אתם המעט"ם⁸³, "מעטין עצמכם לפני"ם⁸⁴, ענין הביטול.

והענין בזה:

כאשר עבודתו של יהודי היא באופן ד"קיימא סיהרא באשלמותא", היינו, שעבודתו היא בשלימות, הן בנוגע לעצמו והן בנוגע לפעולה על הזולת, ע"ד וברוגמת הלבנה שענינה "להאיר על הארץ"⁸⁵ — הרי יתכן שיבוא לידי רגש של ישות, כידעו את גודל מעלת עבודתו שמאיר בכל העולם כולו! וכדי לשלול את הרגש דישות — צריכה להיות העבודה בעשן הביטול, "לכי ומעטי את עצמך".

כלומר: בנוגע לעצם ענין העבודה, הן בנוגע לעצמו והן בנוגע לזולת — הרי כוראי שלא נגרע מאומה בענין האור, ואדרבה, יש להוסיף ולהעלות בכל עניני קדושה; כל השינוי אינו אלא בנוגע לרגש האדם העובד שהוא זה שמאיר, שמזה יכול לבוא לידי ישות — הנה בנוגע לרגש זה צריכה להיות העבודה ד"לכי ומעטי את עצמך", ענין הביטול.

(82) חולין ס, רע"ב. (83) פרשתנו ז, י. (84) פרש"י עה"פ, חולין פט, א. וראה תדא"ג מהרש"א ס, א. (85) בראשית א, יז.

וכן הוא גם בנוגע ללבנה כפשוטה — שבחציו השני של החודש לא נגרע מאומה ח"ו אצל הלבנה עצמה, לא בעצם מציאותה וגם לא בענין האור, שהרי מציאותה ואורה של הלבנה הם תמיד בשלימות; כל השינוי אינו אלא בנוגע לראי' של הזולת, היינו, שהאדם המביט על הלבנה אינו רואה את אור הלבנה כפי שהוא בשלימותו, וענינו בעבודה — שאינו בכחינת מורגש, ענין הביטול.

אמנם, מכיון שהעבודה צריכה להיות בסדר והדרגה, ולא באופן של דילוג מן הקצה אל הקצה, ובפרט כאשר מדובר אודות עבודה קבועה, מידי חודש בחודשו — לכן, ענין הביטול אינו נפעל בבת־אחת, דילוג ממעמד ומצב ד"קיימא סיהרא באשלמותא" למעמד ומצב דהעלם הלבנה לגמרי, כי אם בסדר והדרגה, היינו, שכיום הראשון לאחר מילוי הלבנה מתחיל ענין המיעוט והביטול, ומיום ליום מוסיף והולך בענין הביטול, שהולכת ומתמעטת יותר ויותר, עד לתכלית הביטול — ברגע שלפני המולד, שנעלמת לגמרי.

ועפ"ז מוכן שגם בחציו השני של החודש, כאשר אור הלבנה פוחת והולך, העבודה היא באופן דמוסיף והולך — הוספה בעבודת הביטול, שהולך ומתמעט (מתבטל) יותר ויותר, עד לתכלית הביטול.

ב. ויש להוסיף בזה, שלא זו בלבד שגם העבודה דחציו השני של החודש היא באופן דמוסיף והולך (הוספה בענין הביטול), אלא עוד זאת, שהעבודה בחציו השני של החודש היא נעלית יותר מזו שבחציו הראשון של החודש. והענין בזה:

העבודה בחציו הראשון של החודש היא — הוספה בענין האור, והרי "אור" הו"ע של מציאות; ולעומת זאת, העבודה בחציו השני של החודש היא — הוספה בענין הביטול, שלילת המציאות, אשר עי"ז באים לעילוי שבאיין ערוך לגמרי מענין האור — שלוקחים את ה"מאור".

וזהו הענין דמולד הלבנה בר"ח — שע"י עבודת הביטול בחציו השני של החודש עד לתכלית הביטול דהעלם הלבנה לגמרי (ברגע שלפני המולד), אזי נעשה הענין ד"יחוד שמשא וסיהרא"⁸⁶, היחוד עם ה"מאור", שמעלתו באיין ערוך לגמרי לגבי מעלת האור.

וענינו בעבודה — "כל הקרוב אל ה' ביתר שאת והגבה למעלה מעלה, צריך להיות יותר שפל רוח למטה מטה... וכנודע דכולא קמי' דוקא כלא חשיב, וא"כ, כל שהוא קמי' יותר, הוא יותר כלא ואין ואפס"⁸⁷.

ונמצא, שסדר העבודה כך הוא:

בחציו הראשון של החודש עיקר ההדגשה היא על ההוספה בענין האור,

(86) ראה ספר הליקוטים (דא"ח להע"צ) ערך לבנה (ע' שצג ואילך). ושי"ג. (87) אגה"ק סי"ב.

היינו, שמיום ליום הולך ומוסיף בענין האור, עד שבא לתכלית השלימות בענין האור ("קיימא סיהרא באשלמותא");

לאחרי כן, בחציו השני של החודש, עיקר העבודה היא בענין הביטול, היינו, שמיום ליום פוחת והולך רגש המציאות — מוסיף והולך בענין הביטול, עד לתכלית הביטול, שנעלם לגמרי;

ועי' בא לעילוי שבאין-ערוך — היתור עם ה"מאור" (מולד הלבנה, יחוד שמשא וסיהרא).

ואז מתחילה שוב כללות העבודה באופן של התחדשות — "אור חדש ומתודש". עליון יותר שלא הי' מאיר עדיין מימי עולם כו' (כמבואר באגה"ק⁸⁸ בנוגע לראש השנה, ודוגמתו — בראש חודש), וכן מידי חודש בחדשו לעולם.

כא. עפ"ז מוכן גם בנוגע לחמשה עשר באב:

ענינו של חמשה עשר באב הוא — "מכאן ואילך דמוסיף יוסיף", "דמוסיף לילות על הימים לעסוק בתורה", הוספה בכל עניני טוב — "אין טוב אלא תורה".

ואין כל סתירה לכך מהעובדה שמכאן ואילך (מט"ו ואילך) פוחת והולך אור הלבנה — אדרבה, ענין זה מדגיש עוד יותר את העילוי וההוספה בכל עניני טוב, שמלבד השלימות בענין האור באופן ד"קיימא סיהרא באשלמותא", ישנו ענין נעלה יותר — הוספה מיום ליום בעבודת הביטול, עד לתכלית הביטול, שע"ז באים לבחינת ה"מאור" שבאין-ערוך לגמרי מענין האור (ע"ד ובדוגמת הענין דיחוד שמשא וסיהרא בר"ח לאחר הקדמת ענין הביטול).

וזהו גם הדיוק ד"יוסיף חיים על חייו" — הוספה מבחינת "מחי' חיים"⁸⁹, המקור שממנו נמשך ענין החיים (ע"ד ובדוגמת ענין ה"מאור", המקור שממנו נמשך ענין האור), שכן, ע"י ענין הביטול באים לבחי' העצם שלמעלה מבחי' הגילויים.

כב. והנה, ענין הנ"ל — העלי' והיחוד עם בחי' ה"מאור" ע"י הביטול — מודגש בחמשה עשר באב גופא:

אודות מעלת היו"ט דחמשה עשר באב, "לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב" — איתא במשנה⁹⁰: "בנות ירושלים יוצאות וחולות בכרמים ומה היו אומרות, כחור שא נא עיניך וראה כו'", היינו, שחמשה עשר באב הו"ע הנישואין, יחוד ז"א ומלכות, הקב"ה וכנס"י, ע"ד ובדוגמת יחוד

(88) ס"ד. (89) יומא עא, א. וראה סה"מ ה"ש"י ע' 44. (90) תענית כו, רע"ב.

שמשא וסיהרא.

והנה, ענין הנישואין נעשה ע"י ביטול הכלה אל החתן. ש"החתן הוא ואמר הרי את מקודשת לי והכלה שותקת", "נאלמתי דומי", שהיא בחי' שתיקה", ולאחרי הקדמת הביטול — נפעל ענין היחוד והכלה עם החתן, [ועד כדי כך, שהכלה מתעלה להיות כמו החתן, שלכן, לעתיד לבוא יהי גם הענין ד"קול כלה"⁹¹ ויתירה מזה — שתתעלה לבחי' נעלית יותר מאשר החתן — "אשת⁹² חיל עטרת בעלה"⁹³].

וזהו גם מה שהענין ד"יוצאות וחולות בכרמים כו'" (ענין הנישואין) שיידך לחמשה עשר באב דוקא — לפי שאז מתחיל אמיתיות ושלמות ענין הביטול, לאחר המצב ד"קיימא סיהרא באשלמותא" בתכלית השלימות (מצד גודל הירידה דת"כ, כנ"ל בארוכה).

ג. ע"פ האמור לעיל שלאחרי העילוי ד"קיימא סיהרא באשלמותא" בט"ו באב מתחיל אמיתיות ושלמות ענין הביטול כו' — יש לבאר שזוהי גם עבודת ההכנה לחודש אלול:

ענינו של חודש אלול — מבואר בלקו"ת⁹⁴ "ע"פ משל למלך שקודם בואו לעיר יוצאין אנשי העיר לקראתו ומקבלין פניו בשדה כו', וכך הענין עד"מ בחודש אלול יוצאין להקביל אור פניו ית' בשדה כו'".

ולכאורה, מהי העבודה המיוחדת בימים שלפני חודש אלול, שהיא מהוה הכנה וכלי אשר עי"ז זוכים לגילוי הכי נעלה דחודש אלול, "מלך בשדה"?! [אמנם, גילוי זה הוא באופן של אתערל"ע שלפני אתעדל"ת, שזהו החילוק שבין עשי"ת לחודש אלול, שבעשי"ת נמשך ומתגלה הענין ד"דודי לי" ע"י הקדמת העבודה ד"אני לדודי", היינו, אתעדל"ע הבאה לאחר הקדמת אתעדל"ת, משא"כ הגילוי דחודש אלול, "מלך בשדה", הוא באופן של אתעדל"ע שלפני אתעדל"ת (כדי לעורר את האדם לעבודה ד"אני לדודי") — אבל אעפ"כ, ידוע ומבואר בכ"מ שכל ענין של אתעדל"ע, גם אתעדל"ע שלפני אתעדל"ת, צריך להיות קשור עם איזה ענין של "כלי", מעין ודוגמת כלי, וכיו"ב].

ויש לומר, שההכנה והכלי לגילוי ד"מלך בשדה" בחודש אלול הוא — שלימות ענין הביטול שהתחלתו בחמשה עשר באב:

מבואר בתו"א בתחלתו⁹⁵ בפ"י הכתוב⁹⁶ "ואל זה אביט אל עני ונכה רוח וחרד על דברי" — ש"אי אפשר להיות גילוי אור א"ס ב"ה, דלית מחשבה

(91) ידמי' לג, יא. (92) משלי יב, ד. (93) תר"א ס"פ ויגש. ובכ"מ.. (94) ראה לב, רע"ב. (95) בראשית א, ג. (96) ישע"י סו, ב.

בלתי מוגה

תפיסא כי' כלל ולא מכל מדות וכו', בבחי' פנימיות הלב, רק מעט מזעיר הארה בעלמא... משא"כ אל זה אביט הוא בחי' תפלה... והבטה זו היא אל עני ונכה רוח, בחינת ביטול, רלית לי' מגרמי' כלום, אפילו תורה ומצוות, לפי שהמשכה זו אי אפשר להשיג ע"י התורה והמצוות שהם פנימיים, רק ע"י ביטול בתפלה וכריעות והשתחוואות, כמשל המלך שבורעים ומשתחוים לו מפני שאי אפשר להתקרב אליו מגודל מעלתו, אזי ממילא נמשך אליו בחינה זו.

ועפ"ז מוכן שעבורת הביטול בחציו השני של חודש אב — תכלית השלימות דענין הביטול, ביטול הבא לאחרי תכלית העילוי ד"קיימא סיהרא באשלמותא" כפי שהוא בחודש אב — היא ה"כלי" לגילוי ד"מלך בשדה" בחודש אלול, ע"ד הענין ד"אל זה אביט אל עני ונכה רוח", "מרום וקדוש אשכון את דבא ושפל רוח"⁹⁷ דוקא.

מ. ויש להוסיף בכל האמור לעיל, שענין הביטול מחמשה עשר באב ואילך קשור (לא רק עם כללות העבודה בעניני קדושה, אלא) גם עם הענין הפרטי דלימוד התורה — "מכאן ואילך דמוסיף יוסיף, דמוסיף לילות על הימים לעסוק בתורה":

כל יהודי אומר בסיום תפלת העמידה: "ונפשי כעפר לכל תהי' פתח לבי בתורתך"⁹⁸, כלומר, שע"י ענין הביטול, ועד לביטול בתכלית, באופן ד"ונפשי כעפר לכל תהי'", ביטול "כעפר" דוקא, ולא רק למי שגדול ממנו אלא "לכל", ובאופן ד"תהי'", "בהווייתו יהא"⁹⁹ — אזי נעשה כלי לענין ד"פתח לבי בתורתך"¹⁰⁰, היינו, שתהי' לו פתיחה חדשה בלימוד התורה, באופן שבאין ערוך.

והגע עצמך:

לימוד התורה — צריך להיות באופן של הבנה והשגה בשכלו של האדם הלומד, שכן, גם אם יכריז במשך כל היום כולו שהוא מאמין באמונה שלמה שכל עניני התורה, כל הפרטים ופרטי פרטים, הם אמת לאמיתו כו' — אין זה שייך כלל ללימוד התורה; זהו ענין של אמונה, דירה בתחתונים כו', "אלע גוטע זאכן"... אבל לא לימוד התורה; לימוד התורה פירושו — שלומד ומבין בשכלו את עניני התורה.

ומכיון שכן, הרי תנועת הביטול אינה שייכת, לכאורה, ללימוד התורה: בשלמא בנוגע לקיום המצוות — הרי מכיון שכל ענינים הוא קיום ציווי ורצון המלך, "אשר קדשנו במצותיו וציונו", מוכן, שבהם מודגש ענין הביטול; משא"כ בנוגע ללימוד התורה — הרי מכיון שנוגע בעיקר ענין ההבנה והשגה

(97) יע"ש, נז, טז. (98) ברכות יז, א. (99) ראה סוכה מ, ב. קידושין נח, א. ועוד. (100) ראה לקו"ת במדבר טז, רע"ג. סוכות עט, סע"ג ואילך.

בלתי מוגה

בשכל האדם, נמצא, שמדגישים את מציאותו של האדם הלומד — הבנה והשגה שלו, ועד לחוקף המציאות — "מאן מלכי רבנן"¹⁰¹, ועד שנקראת "תורתו"¹⁰², "ער כעה" כיוועט אין תורה!"

[נאמנם, בודאי לא בנוגע לפס"ד והלכה בתורה ח"ו, שכן, קיום פס"ד והלכה שכתורה צריך להיות באופן דהקדמת נעשה לנשמע, אבל אעפ"כ, לאחר הענין ד"נעשה" צריך להיות גם הענין ד"נשמע", באופן של הבנה והשגה בשכלו הוא, ועד שהתורה נעשית "תורתו"].

ואעפ"כ, כדי שיהי' הענין ד"פתח לבי בתורתך" — דרושה הקדמת ענין הביטול: "ונפשי כעפר לכל תהי' (ועי"ז) פתח לבי בתורתך".

והדיוק בזה — "פתח לבי בתורתך", "פתח" דייקא, היינו, פתיחה חדשה, באופן שבאין-ערוך:

גם לפני שמבקש "פתח לבי בתורתך" (בסיום תפלת העמידה) יש לו הענין דלימוד התורה, שכן, זה עתה אמר קריאת-שמע, שנחשבת גם בתור לימוד התורה²⁸, וכפי שמצינו¹⁰³ גם בנוגע לברכות ק"ש, שאם לא ברך ברכת התורה, יוצא י"ח באמירת ברכות ק"ש; ועוד לפני"ז — אמר את המשנה רפאה: "אלו דברים שאין להם שיעור", וכן "איזהו מקומן של זבחים" וכיו"ב; ועאכ"כ שיש לו את לימוד התורה דאתמול כו'.

ואעפ"כ, כדי שיהי' הענין ד"פתח לבי בתורתך", פתיחה חרשה בתורה, באופן שבאין-ערוך לגבי לימוד התורה שלפני"ז — דרושה הקדמת ענין הביטול, "ונפשי כעפר לכל תהי'".

וע"ד שמצינו¹⁰⁴ אצל ר' זירא (ששמו מורה על ענין הקטנות והביטול¹⁰⁵) — שהוצרך לשכוח תלמוד בכלי כדי שיוכל ללמוד תלמוד ירושלמי, היינו, ביטול בתכלית כדי לבוא לדרגא נעלית יותר בתורה.

ומדייק — "פתח לבי בתורתך", "לבי" דייקא:

גם אתמול ביקש בתפלתו "פתח לבי בתורתך", ואכן נתמלאה בקשתו וזכה לפתיחת הלב בחורה. ואעפ"כ, ביום שלמחרתו חזר ומבקש "פתח לבי בתורתך" — שתהי' פתיחת הלב בתורה באופן מחודש, באין-ערוך לגבי פתיחת הלב דאתמול, וענין זה קשור עם הלב דוקא — ע"ד המבואר בתניא¹⁰⁶ בנוגע לעבודת התשובה, ש"עיקר התשובה בלב, והלב יש בו כחי' ומדרגות רבות כו'".

(101) ראה גיטין סב, סע"א. זח"ג רג, ב — ברע"מ. (102) עי' יט, א. וראה קידושין לב, סע"א ואילך. (103) ברכות יא, ב. רמב"ם ה"ל תפלה פ"ז ה"י ובהגהות מיימוניות שם. טוש"ע (ואדה"ז) אורח סמ"ז ט"ז (ס"ו). (104) ב"מ פה, א. (105) ראה לקוטי לוי"צ הערות לזהר ח"ב ס"ע רסט. (106) פכ"ט.

וכדי לזכות לפתיחת הלב בתורה באופן מחודש — דרושה הקדמת ענין הביטול ("ונפשי כעפר לכל תהי") באופן נעלה יותר.

כת. עפ"ז מובן בפשטות שב' הענינים שהתחלתם בחמשה עשר באב — הוספה בלימוד התורה, "מוסיף ימים על הלילות לעסוק בתורה", ומיעוט הלבנה מיום ליום — מתאימים זה לזה:

מחמשה עשר באב ואילך צריכים להוסיף בלימוד התורה מיום ליום, כלומר, אף שגם בימים שלפני ט"ו באב למד תורה כדבעי, מ"מ, עליו להוסיף בזה באופן נעלה יותר, עד לעילוי שבאיין-ערוך, והולך ומוסיף מיום ליום.

ומכיון שההכנה והכלי להוספה ופתיחה חדשה בתורה הוא — ענין הביטול, כמ"ש "ונפשי כעפר לכל תהי" (ועי"ז) פתח לבי בתורתך", לכן, כדי שההוספה בלימוד התורה מיום ליום תהי' כדבעי, פתיחה חדשה בתורה ככל יום ויום, הרי מיום ליום יש להוסיף בענין הביטול.

וענין זה בא לידי ביטוי בכך שהחל מחמשה עשר באב הולך ופוחת אור הלבנה מיום ליום, היינו, שמיום ליום נוסף בענין הביטול, ועי"ז — "מוסיף לילות על הימים לעסוק בתורה", הוספה ופתיחה חדשה בתורה.

כו. והמעשה הוא העיקר:

מחמשה עשר באב ואילך צריך כאו"א להוסיף לילות על הימים לעסוק בתורה — הוספה בלימוד התורה, בכמות ובאיכות, לגבי לימוד התורה בימים שלפנ"ז, ומוסיף והולך מיום ליום.

ובתור הכנה והקדמה לזה — יש להוסיף בענין הביטול, "ונפשי כעפר לכל תהי" (ועי"ז) פתח לבי בתורתך".

ומובן, שענין זה שייך לכו"א מ"א ישראל, עד לפשוט שכפשוטים, וזאת — הן בנוגע להוספה בלימוד התורה, והן בנוגע לענין הביטול, שהרי גם הוא אומר ומבקש בתפלתו: "ונפשי כעפר לכל תהי" (ועי"ז) פתח לבי בתורתך", ויודע שענין התפלה הוא — "שיהא אדם... שואל צרכיו שהוא צריך להם"¹⁰⁷, היינו, שמרגיש שחסר לו דבר זה, ורוצה שהקב"ה ימלא את בקשתו!

ובפשטות: יהודי שמתפלל אך ורק כדי לקיים את ה"מצות עשה להתפלל בכל יום"¹⁰⁸, ולא איכפת לו עצם הענין דמילוי צרכיו, אם הקב"ה ימלא את בקשתו אם לאו — אינו מקיים את המצוה דתפלה, שכן, כל ענינה של מצוה זו הוא — "שואל צרכיו שהוא צריך להם", היינו, שמרגיש את הצורך שבדבר, ומבקש ומתחנן שהקב"ה ימלא את צרכיו!

ישנם חילוקי דרגות במהותם של הצרכים "שהוא צריך להם" שעליהם

(107) רמב"ם הל' תפלה פ"א ה"ב. (108) שם ה"א.

מבקש בתפלתו — אם הצורך והבקשה היא שיוכה לעבוד את ה', ללמוד תורה ולקיים מצוות, מתוך אהבה, "עד שישנה בה תמיד כראוי ויעזוב כל מה שבעולם חוץ ממנה"¹⁰⁹, ובתור הכנה והקדמה לכך — "שיסיר ממנו כל הדברים המונעים אותנו מלעשותה, כגון חולי ומלחמה ורעב וכיוצא בהן, וישפיע לנו כל הטובות המחזיקות את ידינו לעשות התורה, כגון שובע ושלום וריבוי כסף וזהב כו"¹¹⁰, או שהצורך והבקשה היא על יעודים גשמיים מצד עצמם; וכמשל הידוע מ"פערל" — שישנם "פערל" כפשוטו, אבנים טובות ומרגליות, וישנם "פערל-גרופן" ב"מרק"... אבל בכל אופן, הרי תוכנה של התפלה — "שיהא אדם... שואל צרכיו שהוא צריך להם".

ובנדר"ד: כאשר איש פשוט מבקש בתפלתו "ונפשי כעפר לכל תהי' (ועי"ז) פתח לבי בתורתך" — מובן, שענין זה נכלל ב"צרכיו שהוא צריך להם", ובמילא, נוגע לו שהקב"ה ימלא את בקשתו — לתת לו פתיחת הלב בתורה, ע"י הקדמת ענין הביטול!

כז. והנה, כאשר יהודי מבקש זאת באמת, ועאכו"כ בזמן המסוגל להוספה בלימוד התורה — בודאי ממלא הקב"ה את בקשתו שישלח להוסיף בלימוד התורה, ובאופן שתהי' לו פתיחת הלב בתורה.

ועי"ז — "יוסיף חיים על חייו", היינו, שזוכה להמשכת ברכתו של הקב"ה בענין החיים, ובכל עניני טוב,

וכל זה — בטוב הנראה והנגלה למטה מעשרה טפחים, כפי שרוצה וחפץ יהודי פשוט שבפשוטים, שאין לו השגה בענינים רוחניים, ובמילא, לא מספיק לתת לו טוב רוחני, כי אם טוב גשמי, בענינים גשמיים כפשוטם.

וע"ד שמצינו¹¹¹ אצל חוני המעגל, שכאשר פעל ע"י תפלתו שיררו גשמים באופן של ריבוי כו', אמרו לו תלמידיו שאין זה באופן המתאים לצרכי העולם, כי אם "רוב טובה", ולכן התפלל ש"ירדו כתיקונן", בהתאם לצרכי העולם, ולא באופן ר"השפעת עליהם טובה אינן יכולין לעמוד". ודוגמתו בנדר"ד: טוב רוחני הוא אמנם נעלה יותר מאשר טוב גשמי, אבל אעפ"כ, לפי מעמדו ומצבו הרי זה באופן ר"רוב טובה", ובמילא, צריכים לתת לו לפי מעמדו ומצבו — טוב גשמי כפשוטו.

והעיקר — גאולה האמיתית והשלמה ע"י משיח צדקנו, שכן, כל זמן שנמצאים בגלות, הרי ככל שיוסיף הקב"ה בכל עניני ברכות, אין זה ענין של חיים לאמיתתו... חיים אמיתיים של יהודי — אינם יכולים להיות אלא במצב של גאולה אמיתית ושלמה!

109) רמב"ם סוף הל' תשובה. 110) שם פ"ט ה"א. 111) תענית כג. א.

וגם בענין זה הכוונה היא לגאולה כפשוטה — ביאת משיח צדקנו כפועל ממש, למטה מעשרה טפחים!

וכידוע¹¹² הסיפור שאדמו"ר מהר"ש שאל את אביו אדמו"ר הצ"צ אודות ענין של "קץ" שהי' בשנה מסוימת, והשיב לו אדמו"ר הצ"צ שאכן נדפס ה"לקוטי-תורה", ועל זה ענה אדמו"ר מהר"ש: "אידן ווילן האָבן משיחן כפשוטו"...

ויש לבאר את תוכן השקו"ט שביניהם, ובהקדמה — שתשובתו של אדמו"ר הצ"צ ע"ד הדפסת הלקו"ט בודאי לא היתה כדי "להתחמק" משאלתו של אדמו"ר מהר"ש ע"ד ה"קץ", כי אם מענה אמיתי, ומכיון שכן, יש צורך בכיבור והסבר מה היתה השקו"ט ביניהם, דלכאורה, ממה-נפשן: הרי גם אדמו"ר מהר"ש ידע אודות הדפסת הלקו"ט, ולאידך, גם אדמו"ר הצ"צ ידע שיהודים רוצים משיח כפשוטו!?

והביאור בזה:

מצד דרגתו של אדמו"ר הצ"צ — הרי הדפסת ה"לקוטי-תורה" היא היא גאולה אמיתית ושלמה! וכן הוא בנוגע למצבם של בני"י — כאשר אדמו"ר הצ"צ, "ראש בני ישראל", מסתכל עליהם מצד בחי' ה"ראש" שבכאור"א מישראל.

[ויש לקשר ענין זה עם המבואר בלקו"ט דפרשתנו¹¹³ בענין "אעברה נא ואראה את הארץ הטובה גו"¹¹⁴ — שמשוה רבינו רצה להמשיך אצל בני"י את הבחינה שלו, בחינת הראי", ועל זה נאמר לו¹¹⁵: "רב לך", היינו, ש"לא פעל המשכת בחי' ראי' הנ"ל בכנס", אלא בחי' שמיעה, אכן לע"ל יתגלה בחי' זו". והרי גם כאן רואים נקודה זו — שכאשר משה רבינו מסתכל על בני"י, רואה אותם כפי שהם בדרגא נעלית יותר, מצד בחי' ה"ראש" כו'].

ועל זה השיב לו בנו וממלא מקומו, אדמו"ר מהר"ש — אשר בזמן נשיאותו של אביו הי' הוא ה"ממוצע" בין בחי' ה"ראש" (נשיא הדור) לכל החסידים, ועי"ז לכל בני הדור — שאף שמצדו כן הוא, הרי מצד מצבם של בני הדור (וכפרט ע"פ הידוע בדברי ימים ההם אודות קושי הגלות — גזירת ה"קנטוניסטים" וכיו"ב) — רוצים וצריכים משיח כפשוטו!

[וע"ד המבואר¹¹⁶ בנוגע ליעקב אבינו, שמצדו הי' מוכן לזמן ד"ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו"¹¹⁷, גאולה האמיתית והשלמה, ואעפ"כ, מכיון שיהיו רכים והצאן והבקר עלות עלי¹¹⁸, לכן, "אתנהלה

(112) לקו"ט ח"ו ע' 80 הע' 70. ח"ח ר"ע 491. ועוד. (113) ואתחנן ג, ג. (114) פרשתנו ג, כה. (115) שם, כו. (116) תו"א ר"פ וישלח. ובכ"מ. (117) עובדי א, כא. (118) וישלח לג, יג.

לאטי גר' עד אשר אבוא אל אדוני שעירה¹¹⁹, היינו, שמנהיגם לפי ערכם, איש לפי כחו, שכן, זוהי תכונתו של "רועה נאמן" — "מוציא הקטנים לרעות כדי שירעו עשב הרך, ואח"כ מוציא הזקנים כדי שירעו עשב הבינונית, ואח"כ מוציא הבחורים כדי שיהיו אוכלין עשב הקשה . . איש לפי כחו"¹²⁰].

ואף שבדואי ידע אדמו"ר הצ"צ שמצבם של בני" מצד עצמם הוא באופן שצריכים ורוצים משיח כפשוטו, מ"מ, המתין לשמוע זאת בדיבור דוקא, מפיו של אדמו"ר מהר"ש, בשם של כל בני הדור — ע"ד ובדוגמת כללות ענין התפלה, שאף שהקב"ה יודע כודאי את צרכיהם של בני" מ"מ, רוצה הקב"ה וממתין לענין התפלה בדיבור דוקא, באופן של אהדה, ועד"ז בנוגע לנשיא ישראל כו'.

כת. והעיקר — שמהדיבור בכל ענינים אלו באים למעשה בפועל, הן בנוגע לענין העבודה — הוספה בלימוד התורה ובענין הביטול, שזהו תוכנה של התפלה "ונפשי כעפר לכל תהי" (ועי"ז) פתח לבי בתורתך", והן בנוגע לענין השכר — "יוסיף חיים על חייו", חיים אמיתיים הראויים לשמם — בגאולה האמיתית והשלמה,

ובאופן ד"היום לעשותם ולמחר לעולם הבא ליטול שכרם"¹²¹ — לא "מחר" כפשוטו (ועאכ"כ לא "מחר לאוור ומן"), כי אם כיום זה עצמו — לאחר העבודה נכדברי הרמב"ם¹²² בפירוש "עולם הבא" — "לא מפני שאינו מצוי עתה . . (ש)הרי הוא מצוי ועומד . . אלא מפני שאותן החיים באין לו לאדם אחר חיי העולם הזה", היינו, שלאחרי כל עבודה ועבודה מקבלים מיד את שכרה של העבודה,

ולדוגמא: מיד לאחר התפלה ד"ונפשי כעפר לכל תהי" פתח לבי בתורתך" — זוכים לפתיחת הלב בתורה,

וכמו כן זוכים לקיום כל הבקשות שבתפלה, כולל — מה שאורמים בתפלת שבת: "ישם נעשה לפניך את קרבנות חובותינו . . כמצות רצונך", אשר אז יהי' אמיתיות ושלמות ענין התפלה — "תפלות כנגד קרבנות תקנום"¹²³, בגאולה האמיתית והשלמה ע"י משיח צדקנו, שאז יהי' גם תכלית השלימות דענין השבת — "יום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים"¹²⁴.

* * *

כט. מאמר (כעין שיחה) ד"ה נחמו נחמו עמי.

* * *

(119) שם, יד ובפרש"י. (120) שמו"ר פ"ב, ב. (121) פרש"י סוף פרשתנו. וראה לקו"ש ואתחנן חסד"ט (122) ה"ל תשובה ספ"ח. (123) זח"כ ב. ב. וראה ברכות כו. ב. רמב"ם ה"ל תפלה פ"א ה"ה. שו"ע אה"ו אורח רספ"ט. (124) תמיד בסופה.